

Zitting 1980–1981

16 683

Aanpassing van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering aan het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Op 18 april 1961 is te Wenen het Verdrag inzake diplomatiek verkeer tot stand gekomen (Trb. 1962, 101 en 159). Een ontwerp van rijkswet tot goedkeuring daarvan is op 24 februari 1981 aan de Staten-Generaal aangeboden.

Op grond van artikel 31, eerste lid, van het verdrag geniet de diplomatieke ambtenaar onder andere immuniteit ten aanzien van de burgerrechtelijke rechtsmacht van de ontvangende staat, behoudens enige uitzonderingen. In artikel 31, vierde lid, is voorts bepaald dat de immuniteit van een diplomatieke ambtenaar ten aanzien van de rechtsmacht van de ontvangende staat hem geen immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de zendstaat verleent.

Onder een «diplomatiek ambtenaar» wordt verstaan het hoofd van de zending of een lid van het diplomatieke personeel van de zending (artikel 1, onderdeel e van het verdrag).

Ingevolge artikel 37 van het verdrag is de burgerrechtelijke immuniteit van artikel 31, vierde lid, is voorts bepaald dat de immuniteit van een diplomatiek ambtenaar ten aanzien van de rechtsmacht van de ontvangende staat (lid 1) en op de leden van het administratieve en technische personeel van de zending, alsmede inwonende gezinsleden, indien zij geen onderdaan zijn van of niet duurzaam verblijf houden in de ontvangende staat, met dien verstande dat deze immuniteit zich niet uitstrekt tot handelingen die geen ambtshandelingen zijn (lid 2). De leden van het bedienende personeel van de zending die geen onderdaan zijn van of niet duurzaam verblijf houden in de ontvangende staat, genieten immuniteit ten aanzien van handelingen verricht in hun dienstbetrekking (lid 3) en de particuliere bedienden van leden van de zending genieten slechts immuniteit voor zover de ontvangende staat dit toestaat (lid 4).

Volgens de Nederlandse wet (artikel 126 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) is dagvaarding voor de Nederlandse rechter door een vreemdeling of door een Nederlander die in het buitenland woont in de meeste gevallen slechts mogelijk van iemand die in Nederland woon- of verblijfplaats heeft. Een Nederlandse diplomaat, die in het buitenland is geplaatst, zal noch woon- noch verblijfplaats in Nederland hebben. Hetzelfde geldt voor zijn inwonende gezinsleden en het Nederlandse administratieve, technische en bedienende personeel. Derhalve dient de Nederlandse wet aan artikel 31 juncto artikel 37 van het verdrag te worden aangepast in die zin dat de rechter te 's-Gravenhage rechtsmacht krijgt in civielrechtelijke procedures tegen het Nederlandse personeel van de buitenlandse dienst en hun inwonende gezinsleden die hun woonplaats buiten Nederland hebben, indien de Nederlandse rechter niet op grond van andere bepalingen, zoals bij voorbeeld artikel 126, achtste en twaalfde lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bevoegd is.

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van het bepaalde in artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State.

De gevallen waar het hier om gaat, betreffen veelal – doch niet uitsluitend – de gevolgen van verkeersongelukken. Indien geen afstand van immuniteit wordt gedaan, kan het thans voorkomen dat slachtoffers van aanrijdingen, waarbij bovengenoemde personen zijn betrokken, geen mogelijkheid vinden de door hen geleden schade vergoed te krijgen. Hoewel de meeste leden van het personeel van de buitenlandse dienst en hun gezinsleden al dan niet verplicht verzekerd zijn voor wettelijke aansprakelijkheid tegen derden, kan in vele landen geen directe actie tegen de (niet-immune) verzekeringsmaatschappijen ingesteld worden. Ook komen zaken soms niet tot een oplossing of blijven lang in behandeling als de assuradeuren de schuldvraag niet opgelost achten of men het over het schadebedrag niet eens kan worden.

Als bezwaar tegen de voorgestelde competentie van de Nederlandse rechter in gevallen als de onderhavige kan worden aangevoerd het feit dat de rechter *ver verwijderd is van de plaats waar het geschil is ontstaan, dit in verband met getuigenverklaringen, comparities van partijen, gerechtelijke plaatsopnemingen, enz.* Dit zou dan bij wege van rogatoire commissie moeten geschieden. Hierbij zij opgemerkt dat slechts dan een beroep op de bevoegdheid van de Nederlandse rechter zal worden gedaan, als geen afstand is gedaan van de immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de ontvangende staat.

De voorgestelde wijziging van artikel 126 Rv. houdt dus in dat in die gevallen waarin met betrekking tot Nederlands personeel van de buitenlandse dienst of inwonende Nederlandse gezinsleden geen afstand van immuniteit is gedaan – welke immuniteit zij genieten op grond van de artikelen 31 en 37 van het verdrag – de rechter te 's-Gravenhage bevoegd is van een geschil, waarbij betrokkene gedaagde is, kennis te nemen. Uit deze regel, welke voor die categorie personen de relatieve bevoegdheid van de Nederlandse rechter inhoudt, volgt dat de Nederlandse rechter rechtsmacht toekomt. Voorschriften van rechtsvordering welke distributie van rechtsmacht inhouden, bevatten namelijk tevens attributie van rechtsmacht aan de Nederlandse rechter. Dit volgt uit de jurisprudentie van de Hoge Raad sinds het arrest van 24 december 1915, NJ 1916, 417, W. 9933¹.

Wie onder «personeel van de buitenlandse dienst» worden verstaan, is nader uitgewerkt in artikel 2 van het besluit van 13 oktober 1951, houdende vaststelling van het Reglement van de Buitenlandse Dienst 1951 (Stb. 449).

Uit artikel 4 onder 8° Rv. blijkt dat de dagvaarding en alle andere exploitatie aan de ambtenaar van het openbaar ministerie te 's-Gravenhage dienen te worden gedaan. Deze zal het oorspronkelijke voor «gezien» tekenen en het afschrift van het exploit aan het Departement van Buitenlandse Zaken zenden. Het departement zal het desbetreffende lid van het personeel van de buitenlandse dienst en zijn inwonende gezinsleden steeds kunnen bereiken.

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter

¹ HR 15 januari 1920, NJ 1920, 181, W. 10533, HR 10 januari 1924, NJ 1924, 281, W. 11161, HR 18 februari 1932, NJ 1932, 934, W. 12449, HR 20 januari 1939, NJ 1939, 569, HR 8 juli 1940, NJ 1940, 959, HR 5 december 1940, NJ 1941, 312 en HR 16 november 1962, NJ 1965, 117.